

Säännöllinen työaika Lääkärisopimuksessa Työaikamääräysten uudistamisen tilanne

1. Muistion tarkoitus

Lääkärisopimusta neuvottelevat osapuolet ovat vuonna 2016 kannanotossaan¹ todenneet, että nykyisissä kunnissa ja kuntayhtymissä on tarkoituksenmukaista pidättäytyä uusista työaika- ja palkkoja koskevista paikallisista sopimuksista ja järjestelyistä.

Neuvotteluosapuolet ovat lukuisten, erityisesti säännöllisen työajan käyttöä koskevien yhteydenottojen johdosta päätyneet antamaan tämän muistion mukaiset ohjeet paikallisille toimijoille.

Neuvotteluosapuolet kehottavat pääsääntöisesti edelleen pidättäytymään uusista työaika- ja palkkoja koskevista paikallisista sopimuksista ja järjestelyistä. Kun kysymys on työnantajan aloitteeseen perustuvista muutoksista säännöllisen työajan käyttöön, voidaan muistiossa todettuja linjauksia noudattaen kuitenkin kannanotosta 2016 poiketen em. muutokset tehdä. Paikallinen sopiminen liittyy ennen kaikkea korvaustasoon.

2. Lääkärisopimuksen uudistamisesta maakuntia varten neuvotellaan – taustatilanne

Mikäli sote- ja maakuntaudistus toteutuu, maakunnat ottavat vastuun sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisestä vuonna 2020. Myös palveluiden tuotanto siirtyy kunnilta maakunnille, ja lääkäreiden, hammaslääkäreiden ja eläinlääkäreiden työnantaja vaihtuu 1.1.2020.

Lääkärisopimuksen uudistamisesta on neuvoteltu pitkään ja uudenlaisen palkkausjärjestelmän raameja pilotoitiin syksyllä 2017. Sote-uudistuksen lykkääntyminen heijastuu myös sopimusneuvotteluihin. KT:n ja Lääkärikartellin tavoitteena on, että uudistettua Lääkärisopimusta noudatetaan sekä maakunnissa että niiden yhtiöissä.

Mikäli sote- ja maakuntaudistus ei toteudu, neuvotteluosapuolet tulevat arvioimaan missä määrin Lääkärisopimusta tulisi uudistaa tästä huolimatta.

Työaikajärjestelyt ovat osa palvelutoiminnan organisointia. Etenkin suurissa toimintayksiköissä on jo pitkään koettu tarvetta joustavammille työaikakäytännöille. Joustavampien työaikajärjestelyiden merkitys korostunee entisestään, mikäli sote- ja maakuntaudistus ja valinnanvapaus toteutuvat. Markkinoiden avautuminen lisää kilpailua.

Neuvottelut maakunnissa ja maakuntien yhtiössä sovellettavasta Lääkärisopimuksesta ovat kesken. On tarkoituksenmukaista, että uusia palkkaus- ja työaikamääräyksiä sovelletaan vasta maakunnissa, koska niiden sisältö mahdollisesti tulee poikkeamaan merkittävästi nykyisistä määräyksistä.

Myös työaikalainsäädäntöä uudistetaan. Mikäli työaikalakiin suunnitellut muutokset toteutuvat, joudutaan Lääkärisopimuksen työaikamääräysten kehittämistarpeita arvioimaan myös työaikalain uusien säännösten pohjalta. Osapuolet katsovat tarpeelliseksi

---

¹ <https://www.kt.fi/uutiset-ja-tiedotteet/2016/maakuntien-laakarisorimukset>

odottaa työaikalain käsittelyä eduskunnassa ennen kuin muutoksia Lääkärisopimuksen työaikamääräyksiin on mahdollista tehdä.

Lain muuttamista pohtinut työryhmä on antanut mietintönsä kesällä 2017. Mietinnön mukaan nykytilasta poiketen virka- ja työehtosopimuksella ei voitaisi enää sopia siitä, että työajaksi luettaisiin työpaikalla tapahtuva päivystys vain siltä osin, kun kyse on työn tekemisestä. Näin ollen muutokset tulevat kohdentumaan päivystysmuodoista erityisesti poikkeavaan työpaikka-päivystykseen.

Mietintö sisältää niin ikään säännöksen enimmäistyöajasta ja ns. opt-out mahdollisuuden, jonka nojalla enimmäistyöaika voidaan poikkeuksellisesti ylittää. Esitys toisi toteutuessaan muutoksia myös vuorokausilepoon ja sen antamiseen.

Neuvotteluissa on kysymys siis koko Lääkärisopimuksen uudistuksesta. Edellä mainituista syistä esimerkiksi ainoastaan säännöllisen työajan sijoittelusta ei ole tarkoituksenmukaista sopia vuoden 2018 Kunnallisessa Lääkärisopimuksessa. Työaikoja koskeva uudistus kokonaisuudessaan on järkevää toteuttaa palkkausuudistuksen yhteydessä.²

3. Säännöllisen työajan sijoittamisen nykyiset periaatteet

Lääkärisopimuksen mukaan säännöllinen työaika on 38 tuntia 15 minuuttia kalenteriviikkoa kohden. Lääkärisopimukseen ei sisälly virka-ajan tai vuorotyön määritelmää. Säännöllisen työajan sijoittelusta ei ole tarkempia määräyksiä vaan säännöllisen työajan alkamis- ja päättymisajankohdat voivat vaihdella.

Operatiivista toimintaa ovat kuitenkin suunnanneet Lääkäriliiton ja Hammaslääkäriliiton hallitusten kannanotot. Näiden mukaan säännöllisen työajan teettäminen kello 16 jälkeen on rajattua, perustuu vapaaehtoisuuteen ja korvauksesta sovitaan paikallisella sopimuksella.

Säännöllisen työajan ja päivystyksen rajanvedosta on kerrottu KT:n yleiskirjeessä 8/2014.³

4. Miten toimia ennen Lääkärisopimuksen työaikamääräysten uudistamista

Neuvotteluosapuolet kehottavat pääsääntöisesti edelleen pidättäytymään uusista työaika- ja palkkoja koskevista paikallisista sopimuksista ja järjestelyistä. Kun kysymys on työnantajan aloitteeseen perustuvista muutoksista säännöllisen työajan käyttöön, voidaan muistiossa todettuja linjauksia noudattaen kuitenkin kannanotosta 2016 poiketen em. muutokset tehdä. Paikallinen sopiminen liittyy ennen kaikkea korvaustasoon.

Mikäli työnantajalla on tarve muuttaa tavanomaisesti noudatettuja työaikajärjestelyjä, on muutoksen onnistumisen ja toimintamallin toimivuuden kannalta tärkeätä, että henkilöstöllä, jota muutos koskee, on mahdollisuus vaikuttaa uusiin toimintamalleihin suunnittelun alusta alkaen. Lisäksi työnantajan tulee tiedottaa ko. henkilöstöä suunnitelmien etenemisestä avoimesti.

² Ks. Lääkärisopimuksen 2017 allekirjoituspöytäkirjan liite 4

<https://www.kt.fi/sopimukset/laakarit/2017/allekirjoituspoytakirja/liite-4-tulevaisuuden-tyoajakarjestelma>

³ Asiasta lisää ks. <https://www.kt.fi/yleiskirjeet/2014/8/laakarit-paivystysmaaraykset>

Työaikaikäytäntöjä muutettaessa kysymys on useimmiten muuttuneisiin asiakastarpeisiin vastaamisesta. Samalla viranhaltija ja työntekijä voi hyötyä työaikansa suuremmasta joustavuudesta. Parhaassa tapauksessa muutoksesta hyötyvät kaikki: potilas, työnantaja ja työntekijä.

Ainakin seuraavat asiat tulisi selvittää lääkäreitä ja hammaslääkäreitä edustavien luottamusmiesten kanssa ennen kuin säännöllisen työajan sijoittelua muutetaan:

- Muutoksen perusteet ja tavoitteet:
  - onko asiakaskunta sama vai osittain eri
  - onko kyse palvelun saatavuuden parantamisesta
  - jos palvelun kysyntä kasvaa, miten kasvuun vastataan (huom. resurssit, käytävissä oleva säännöllinen työaika ei kasva työajan sijoittamista muuttamalla)
- Tukipalveluiden ja muun palvelutuotannon edellyttämän henkilökunnan läsnäolo (esim. hoitohenkilökunta, välinehuolto, vastaanottoiminta / turvallisuuskysymykset, puhtaanapito).
- Mitkä ovat muuttuneen vastaanottoiminnan pelisäännöt, esimerkiksi miten työaika sijoitetaan ja miten usein työaika sijoitetaan klo 16 jälkeen?
- Muutoksesta aiheutuvat kustannukset ja maksettavat korvaukset
- Muutoksen seuranta

Em. muutoksesta aiheutuvista muutoksista palkkaukseen tulee sopia luottamusmiehen kanssa.

Tehtäessä paikallinen sopimus maksettavista korvauksista, se tulee tehdä päättymään viimeistään 31.12.2019.

5. Esimerkkejä käytössä olevista paikallisista käytännöistä/sopimuksista

Neuvotteluosapuolet ovat koonneet esimerkkejä käytössä olevista paikallisista käytännöistä/sopimuksista.

Esimerkki: Iltavastaanotto uudessa työympäristössä

Mistä on kyse: Uusien terveysasemien aukaiseminen ja toiminnan laajentaminen on tuonut tarpeen pitää tiettyjä toimipisteitä ja palveluita auki arki-iltaisin pidempään.

Miten asia ratkaistiin: Lääkärit työskentelevät kello 7 ja kello 20 välillä maanantaista perjantaihin. Aamuisin yksi lääkäri aloittaa klo 7 ja kaksi lääkäriä jatkaa työtään klo 16–20. Kukin lääkäri työskentelee iltaisin noin kaksi kertaa kuukaudessa ja aloittaa klo 7 kerran kuukaudessa. Työnantaja maksaa korotettuja korvauksia paikallisen sopimuksen mukaisesti klo 7–8 ja 16–20. Korvaus on suurimmillaan aamun tunnissa ja klo 18–20.

Esimerkki: Sairaanhoidopiirissä on tarvetta suorittaa ennalta aikataulutettuja leikkauksia myöhemmin iltapäivällä tai alkuillasta

Mistä on kyse: Leikkaussalien sulkeminen remontin takia aiheuttaa tarpeen sijoittaa lääkärin työaika myös iltaan. Leikkaukset keskitetään, koska käytössä on väliaikaisesti vähemmän leikkaussaleja. Tämä edellyttää leikkausaikojen jatkamista klo 20.00 asti muina arkipäivinä kuin perjantaina.

Miten asia ratkaistiin: Tehtiin yhdessä luottamusmiesten kanssa ohjeistus, jonka mukaan säännöllinen työaika sijoitetaan maanantaista – torstaihin aikavälille klo 7.00–20.00 ja perjantaisin klo 8.00–16.00. Iltatyötä voidaan suunnitella lääkärille 2–3 kertaa kuukaudessa. Korotettu korvaustaso perustuu paikalliseen sopimukseen. Mikäli resurssitilanne ei mahdollista vapaa-aikakorvauksen antamista, korvaukset maksetaan rahassa.

Esimerkki: Liukuva työaika otettiin käyttöön lääkäreille ja hammaslääkäreille

Mistä on kyse: Liukuvan työajan käyttöönotolla haettiin sekä toiminnan tehostamista, että palkansaajan työajan joustoja.

Miten asia ratkaistiin: Sote-kuntayhtymässä tehtiin asiasta paikallinen sopimus. Sopimuksen mukaan lääkärinkunta voi olla liukuvan työajan piirissä.

Tuloliukuma alkaa aikaisintaan kello 6.30 ja päättyy kello 9.00. Ensimmäisen potilaan vastaanottaminen ei voi olla samaan aikaan kun liukuma alkaa ja vastaavasti viimeinen potilas otetaan hyvissä ajoin ennen liukuman päättymistä.

Lähtöliukuma alkaa kello 14.30 ja päättyy kello 18.00. Säännöllisen työajan ajalta ei makseta ns. ylimääräisiä korvauksia.

Työaikalain mukaan työnantaja ja viranhaltija sopivat kunkin viranhaltijan kohdalla liukuvan työajan käyttöönotosta, mutta siitä, ovatko viranhaltijan tehtävät sellaiset, että liukuva työaika voidaan soveltaa sekä tulo- ja lähtöaikojen rajoista päättää esimies. Säännöllisen työajan ylitys saldossa on enintään 40 tuntia ja alitus 10 tuntia. Saldo voidaan antaa kokonaisuutena vapaapäivinä. Saldon muuttaminen vapaaksi edellyttää, että lääkäri/hammaslääkäri on leimannut säännöllisesti.

Esimerkki: Tiivistetty työaika eli työajan suunnittelu vastaanotto toiminnassa työn ja yksityiselämän yhteensovittamistilanteessa

Mistä on kyse: Hammaslääkäri tekee viikoittaisen säännöllisen työaikansa neljässä työpäivässä

Miten asia ratkaistiin: Terveyskeskus on avoinna säännönmukaisesti maanantaista perjantaihin. Hammaslääkäri työskentelee työparin kanssa. Työ on suunniteltu hammaslääkärin ja hänen työparinsa toiveesta niin, että työ tehdään neljänä päivänä viikossa. Työvuoro on noin 8.30–18.00.